

Inleiding

Tussen 1972 en 1980 verzamelde ik de onderzoeksgegevens die werden verwerkt in *Olie als water. De Curaçaose economie in de eerste helft van de twintigste eeuw* (Curacao 1976, Zutphen 1977), in *Trustee of the Netherlands Antilles. A history of money, banking and the economy with special reference to the central Bank van de Nederlandse Antillen 1828 - 6 February - 1978* (Curacao 1978, Zutphen 1978), en in kleinere publikaties en artikelen. Onder deze data bevonden zich veel cijfers, al dan niet in reeksen. Ze betroffen vooral de periode 1828 -1955; slechts enkele reikten voorbij die grenzen. In een tijd waarin nog weinig onderzoekers gebruik maakten van computers, werden al die cijfers handmatig genoteerd - een monnikenwerk dat alleen kan worden vergeleken met het werk dat na de eeuwwisseling nodig was om al die notities om te zetten in een digitaal toegankelijke vorm. In totaal zijn in deze verzameling nu 178 tabellen met samen 2091 cijferreeksen opgenomen.

Sommige reeksen zijn bijzonder vanwege hun lengte of detaillering, andere vertonen (soms grote) hiaten. De lacunes kunnen het gevolg zijn van gebrek aan bronnenmateriaal; in een reeks van 1830 tot 1960 zijn bijvoorbeeld geen klimaatgegevens beschikbaar over de periode 1861-1894. Ook kan er sprake zijn geweest van een verandering in de systematiek van werken of rapporteren, zoals nogal eens voorkomt bij de banken. Maar hiaten kunnen ook veroorzaakt zijn door de beperkte tijd die indertijd beschikbaar was voor het onderzoek. In het laatste geval zijn dertig jaar na dato geen pogingen gedaan de reeksen alsnog aan te vullen. Graag nodig ik iedere gebruiker van dit materiaal uit om het aan te vullen, zodat geleidelijk een steeds groter corpus van onderzoeksgegevens beschikbaar komt voor algemeen gebruik. Met het oog op zo'n toekomstige uitbouw zijn de tabellen met dubbele cijfers genummerd.

Tenzij anders vermeld zijn de cijfers ontleend aan jaarverslagen, zoals de verslagen die de gouverneur jaarlijks uitbracht aan de Minister van Koloniën (hier kortweg aangeduid als Koloniaal Verslag, ook al heette het later anders); bij het Koloniaal Verslag verschenen tussen 1939 en 1943 geen statistische bijlagen. Verder zijn er de verslagen die lokale ondernemingen maakten voor hun eigenaars ter plaatse of hun superieuren in Nederland. Voorzover deze verslagen of cijfers niet openbaar zijn, is indertijd van de rechthebbenden toestemming ontvangen tot openbaarmaking. Een gedetailleerde verantwoording van de bronnen is te vinden in *Olie als water* pags. 666-675, en aanvullend in *Trustee* pags XI en 374.

De betrouwbaarheid van het cijfermateriaal is meestal goed. De voornaamste uitzondering vormen de gegevens betreffende de opbrengsten van landbouw en veeteelt; deze zijn niet gebaseerd op tellingen, maar op opgaven door plantagebezitters, districtmeesters en politiebeambten. Hun cijfers zijn vermoedelijk aan de lage kant. Ze zijn hier toch opgenomen omdat ze in samenhang wel trends weergeven. Ook de exportstatistiek, vanaf 1 juli 1903 door de overheid bijgehouden, was de eerste tijd vooral afhankelijk van meldingen van verscheperen en scheepsagenten.

Verder komt het nogal eens voor dat de opgaven van de gouverneur en de Kamer van Koophandel kleine onderlinge verschillen vertonen; in zulke gevallen zijn de gegevens van de gouverneur aangehouden. Aan dit soort verschillen komt overigens een einde bij de inrichting van de Centrale Statistische Dienst op Curacao, in 1948.

Dubbeltellingen zijn waar mogelijk gecorrigeerd en anders vermeld. Een dubbeltelling die moeilijk te corrigeren valt, doet zich voor bij goederen voor bijvoorbeeld Aruba die op Curacao werden ingeklaard : ze verschijnen zowel bij de invoer van Aruba als bij de doorvoer (tot 1937) of uitvoer (vanaf 1937) van Curacao.

Cijfers uit verschillende bronnen zijn alleen in eenzelfde kolom geplaatst indien er een of meer overlappende jaren zijn waaruit blijkt dat het om eenzelfde telling, begrip of eenheid gaat. Hetzelfde geldt voor situaties waarin de rapporterende instantie van naam veranderde: waar sprake is van Shell Curacao zijn ook de rechtsvoorgangers CPM en CPIM bedoeld, onder de Bank van de Nederlandse Antillen vindt men ook de gegevens van de voorafgaande Curacaosche Bank, en OGEM heette eerst NIGM.

Alle cijfers hebben betrekking op het eiland Curacao, tenzij anders aangegeven. Ook twijfelgevallen worden gemeld : soms is het niet duidelijk of het eiland dan wel de hele kolonie is bedoeld. In enkele tabellen zijn cijferreeksen opgenomen betreffende de andere eilanden en/of de Nederlandse Antillen als geheel.

De eenheden waarop de cijfers betrekking hebben zijn telkens aangegeven : aantal, tonnage, e.d. Hierbij moet vermeld dat voor de in-, uit- en doorvoer-statistiek voor sommige goederen pas vanaf 1905 het Nederlandse metrieke stelsel werd gehanteerd. Bij de invoer van goederen wordt de waarde vanaf 1927 bepaald door de inkoopsprijs zonder de kosten van emballage, vracht en verzekering - die totdan toe wel werden meegerekend. De douane-statistiek wordt vanaf 1937 verder aangepast aan het Nederlandse systeem door voortaan het gewicht van goederen niet in bruto- maar in netto-kilo's te vermelden.

Verder moet men erop bedacht zijn dat scheepsbewegingen tot na de tweede wereldoorlog verschillend werden genoteerd : door de loods in registerton (bruto tot 1917, netto vanaf 1917) maar door de douane in metrieke ton; de omrekenkoers was wettelijk bepaald op 2,83 m³ voor 1 registerton. Het aantal binnengeloodste schepen is ook niet hetzelfde als het aantal ingeklaarde schepen : voor bijvoorbeeld een tocht van Caracasbaai naar de St. Annabaai was wel een loods nodig, maar geen douane-melding; schoeners daarentegen werden meestal niet beloodst maar moesten wel altijd worden ingeklaard.

Waar sprake is van guldens (f) , wordt voor de jaren 1828-1943 de Nederlandse munt bedoeld, voor de jaren daarna de Curacaose resp. Antilliaanse gulden. Omdat steeds de historische opgave wordt gehanteerd, is geen correctie aangebracht voor de herzieningen van het geldstelsel in 1847 en 1901, de devaluatie van 1936, en dergelijke.

De cijfers zijn gegroepeerd in de volgende clusters:

01. Bevolking
02. Landbouw, veeteelt, visserij; nijverheid; mijnbouw
03. Handel en haven
04. Geld- en bankwezen
05. Olie
06. Overheid
07. Infrastructuur
08. Varia.

Diepenheim, april 2012.

Dr Jaap van Soest.